

3. Hromov, M.I. (2009). Human capital and quality of labor force. Strategija i mehanizmy reguljuvannja promysloвого rozvytku [*Strategy and mechanisms of industrial development regulation*], Donetsk, pp. 138-151 (in Ukr.).
4. Kir'jan, T. (2016). Capitalization of human capital in the context of decent work. *Ukrai'na: aspekty pratsi [Ukraine: aspects of labor]*, no. 5/6, pp. 3-9 (in Ukr.).
5. Grishnova, O.A. (2015). Fake human capital: the nature, characteristics, factors shaping. *Demografija ta social'na ekonomika [Demography and Social Economy]*, no. 1, pp. 90-101 (in Ukr.).
6. Korchagyn, Ju. Human capital - an intensive socio-economic factor in the development of the individual, the economy, society and statehood. Available at: <https://www.hse.ru/data/2011/04/29/1210692190/Doklad.doc> (in Russ.)
7. Schultz, T. (1961). Investment in Human Capital. Available at: <http://www.ssc.wisc.edu/~walker/wp/wp-content/uploads/2012/04/schultz61.pdf>
8. World Bank Partnership - Ukraine. Review of programs in the country in April 2015. Available at: <http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/Ukraine-Snapshot-ukr.pdf> (in Ukr.).
9. Vovkanych, S. J. (2004). Development of intellectual potential and external migration processes. *Rehional'na ekonomika [Regional economy]*, no. 2, pp. 23-35 (in Ukr.).
10. Hnybidenko, I.F. et al. (2012). *Rynok pratsi Ukrai'ny v umovah jevrointegratsii'* [Labour market Ukraine in terms of European integration]. Kyiv, 289 p. (in Ukr.).
11. Ed. Libanova, E.M. (2008). *Ljuds'kyj rozvytok v Ukrai'ni: innovacijnyj vymir* [Human development in Ukraine: innovative dimension]. Kyiv, pp. 316 (in Ukr.).

УДК 334.021.1

О. В. Попадюк,

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича,
м. Чернівці

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація

Визначено домінуючі тенденції розвитку економічної науки протягом останнього десятиліття, які актуалізують проблеми соціальної орієнтованості управління економічними процесами та дослідження таких понять, як «соціально орієнтована економіка», «соціалізація економіки», «соціальна політика підприємства», «соціальна відповідальність» тощо. Доведено, що особливої уваги наразі набувають питання соціального відповідального управління та регулювання цих процесів на різних рівнях економічної системи. Здійснено аналіз особливостей еволюції наукової думки щодо концепцій соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Систематизовано етапи розвитку концепцій соціальної відповідальності бізнесу світової економічної думки. Проведено аналіз основних процесів, які відбувались у світовій практиці функціонування компаній. Здійснено систематизацію формування етапів розвитку соціальної відповідальності та виділено взаємозв'язок із основними подіями її практичної реалізації. Доведено формування нового підходу до оцінки результативної діяльності бізнесу, зокрема його соціально-відповідальних функцій.

Ключові слова: соціальна відповідальність, бізнес, соціальна політика, концепція, соціалізація.

Е. В. Попадюк,

Черновицький національний університет ім. Ю. Федьковича,
г. Черновці

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ФОРМИРОВАНИЮ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Аннотация

Определены доминирующие тенденции развития экономической науки в течение последнего десятилетия, которые актуализируют проблемы социальной ориентированности управления экономическими процессами и исследования таких понятий, как «социально ориентированная экономика», «социализация экономики», «социальная политика предприятия», «социальная ответственность» и другие. Доказано, что особого внимания заслуживают вопросы социального ответственного управления и регулирования этих процессов на различных уровнях экономической системы. Осуществлен анализ особенностей эволюции научной мысли относительно концепций социальной ответственности бизнеса в Украине. Систематизированы этапы развития концепций социальной ответственности бизнеса в мировой экономической мысли. Проведен анализ основных процессов, которые происходили в мировой практике функционирования компаний. Осуществлена систематизация формирования этапов развития социальной ответственности и выделена взаимосвязь с основными событиями ее практической реализации. Обосновано формирование нового подхода к оценке результативной деятельности бизнеса, в частности его социально-ответственных функций.

Ключевые слова: социальная ответственность, бизнес, социальная политика, концепция, социализация.

Постановка проблеми. Еволюція економічної науки впродовж останніх десятиріч супроводжується орієнтацією на забезпечення досягнення соціальних пріоритетів. Домінуючі тенденції розвитку економічної науки протягом останнього десятиліття актуалізують проблеми соціальної орієнтованості управління економічними процесами та дослідження таких понять, як «соціально орієнтована економіка», «соціалізація економіки», «соціальна політика підприємства», «соціальна відповідальність» тощо. Особливої уваги наразі набувають питання соціального відповідального управління та регулювання цих процесів на різних рівнях економічної системи. Враховуючи різноманітність наукових підходів до розуміння сутності соціальної відповідальності, дослідження їх розвитку необхідне для визначення та розуміння суті соціальної відповідальності бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з визначенням Encyclopedia of Small Business («Енциклопедії малого бізнесу») історія

соціальної відповідальності бере свій початок із XVIII ст. і пов'язана з економістом та філософом А. Смітом, який запропонував класичну економічну модель бізнесу, згідно з якою потреби й бажання суспільства можуть задовольнятися за допомогою необмеженої взаємодії окремих осіб та організацій на ринку. Діючи з корисливих міркувань, люди будуть виробляти й постачати товари та послуги з метою отримання прибутку і задоволення потреб інших людей [16]. Зважаючи на те, що висловлена А. Смітом позиція є основою для вільної ринкової економіки, проте не має нічого спільного із соціальною відповідальністю, оскільки базується на фундаменті «егоїзму» індивіда зокрема і бізнесу в цілому. Однак вже тоді А. Сміт висловлював тезу про те, що вільний ринок не завжди працює ідеально, і учасники повинні діяти чесно і справедливо стосовно один одного для того, щоб були досягнуті цілі та завдання ринку.

Подальша промислова революція підтвердила принципи позиції А. Сміта. В той же час набула значного поширення теорія «соціального дарвінізму». Згідно з дослідженнями Вільяма Раймонда, теорія «соціального дарвінізму» намагалась застосувати біологічні концепції природного відбору і виживання найсильнішого в людському суспільстві [19, с. 191].

Автором терміна «дарвінізм» є Томас Генрі Хакслі. У 1870-х роках термін був використаний для опису низки концепцій еволюціонізму або розвитку, без будь-яких конкретних посилань на теорію Чарльза Дарвіна про природний відбір [18]. Перше використання фрази «соціального дарвінізму» було у статті Джозефа Фішера у 1877 році і стосувалось історії землеволодіння в Ірландії [17]. Ця теорія в епоху промислової революції обґрунтовувала доцільність «жорстоких» конкурентних стратегій і не приділяла увагу впливу діяльності бізнесу на навколишнє середовище, працівників, суспільство.

Приблизно на початку двадцятого століття зворотна реакція проти великого бізнесу вилилась у громадські рухи та законодавчі ініціативи, зокрема антимонопольне законодавство, рух за громадянські права, захист прав споживачів, а також захист навколишнього середовища.

Відповідно до систематизації А. М. Колота, наукова думка з даної проблематики сконцентрована у таких концепціях:

- базова концепція корпоративної соціальної відповідальності (1950–1970-ті рр.);
- концепція корпоративної соціальної сприйнятливості (1970–1990-ті рр.);
- концепція корпоративної соціальної діяльності (1980–2000-ні роки) [9].

За проведеними дослідженнями П. Катсоулакуса, А. Матрага, Л. Вільямса, у 1916 році Дж. Кларк зазначив, що бізнес повинен нести відповідальність за

результат своїх дій перед суспільством. Професор Т. Крепс представив тему бізнесу та соціального забезпечення в Стенфордському університеті в 1931 році і вперше використав термін «соціальний аудит» стосовно компаній. Трохи пізніше П. Друкер стверджував, що компанії мають соціальну спрямованість, а також економічну мету [15].

На думку Е. Я. Віттенберга, засновником концепції соціальної відповідальності бізнесу є Говард Боуен, який у 1953 році опублікував монографію під назвою «Соціальна відповідальність бізнесу» [2].

Формулювання цілей статті. Основними завданнями дослідження є проведення аналізу особливостей еволюції наукової думки щодо концепцій соціальної відповідальності бізнесу в Україні та, на основі виявлених залежностей, обґрунтування етапів розвитку та взаємозв'язку із основними подіями практичної реалізації соціальної відповідальності бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку XXI ст. дослідження соціальної відповідальності бізнесу акцентуються на формуванні управлінських технологій активізації соціально відповідальної поведінки, обґрунтування їх практичної реалізації. Крім того, внаслідок світової фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр., у науковій думці намітилась чітка тенденція до критичного переосмислення механізму господарювання капіталізму та все більшої уваги соціального контексту, який набуває самоцінності.

У зв'язку із цим, на основі проведеного аналізу, здійснена спроба систематизації етапів розвитку концепцій соціальної відповідальності бізнесу світової економічної думки та аналізом основних процесів, які відбувались у світовій практиці функціонування компаній (табл. 1).

Отже, наукові дослідження соціальної відповідальності бізнесу корелювали із діяльністю підприємства, громадських, неурядових організацій, органів влади. На першому етапі – формування базової концепції корпоративної соціальної відповідальності – закладаються базові, фундаментальні основи концепції, в той же час бізнес починає звертати увагу на соціальну відповідальну поведінку, переважно у сфері екологічних питань. Концепція корпоративної соціальної сприйнятливості ставить метою обґрунтування усвідомлення бізнесом необхідності використання інструментів, моделей соціальної відповідальності. Збільшується кількість суб'єктів господарювання, які стають учасниками різного роду програм соціального характеру. Концепція корпоративної соціальної діяльності поглиблює дослідження у напрямку поєднання теоретичних та прикладних аспектів, що має своє відображення у збільшенні відкритості, прозорості та публічності діяльності бізнесу.

Сучасний етап розвитку концепції соціальної відповідальності полягає у пошуку технологій активізації соціально відповідальної поведінки з одночасним декларуванням публічних компаній про необхідність відповідального бізнесу для досягнення довгострокових цілей. Саме тому автором запропоновано назву даного етапу розвитку – концепція пошуку технологій активізації соціально відповідальної поведінки.

Таблиця 1

Еволюція теоретичного та прикладного аспектів соціальної відповідальності бізнесу*

Період	Основні дослідники	Основні теоретичні аспекти	Основні практичні аспекти
Базова концепція корпоративної соціальної відповідальності (1950–1970)	Г. Боуен К. Девіс А. Керролл М. Шварц	Закладення теоретичних засад соціальної відповідальності бізнесу, базового понятійно-категоріального апарату, рівнів, суб'єктів, напрямів соціальної відповідальності. Окреслення моральних принципів та філософських підвалин соціально відповідальної взаємодії бізнесу із суспільством.	Впровадження у практичну діяльність бізнесу поняття «корпоративна соціальна відповідальність». Зростання популярності екологічних питань серед наукових досліджень та поява національних агентств з охорони навколишнього середовища, Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища (ЮНЕП).
Концепція корпоративної соціальної сприйнятливості (1970–1980)	Р. Акерман, Р. Бауер, Д. Вотав, А. Керролл, С. Сеті, В. Фредерік	Обґрунтування адекватності корпоративної соціальної сприйнятливості рівню зрілості суспільних очікувань. Проведення аналізу управлінських інструментів і технік, організаційних структур, поведінкових моделей, які може використати соціально сприйнятлива компанія.	Зростання у багатьох країнах кількості екологічної та соціальної звітності. Прийняття у Франції закону (Bilan Social), який уповноважив компанії формувати звіт щодо найманих працівників. Долучення Німеччини до моделі корпоративного управління. Розпочато оцінювання Радою з економічних пріоритетів і інших осіб в США компанії щодо соціальної і екологічної діяльності. Створення компанії у Великобританії в 1978 році, яка проводить зовнішній аудит невеликої кількості компаній.

Період	Основні дослідники	Основні теоретичні аспекти	Основні практичні аспекти
Концепція корпоративної соціальної діяльності (1990-2000)	С. Вартік, Д. Вуд, А. Керолл, Ф. Кохрен, Д. Свансон, С. Сеті	Здійснення спроб пов'язати традиційну проблематику змісту корпоративної відповідальності бізнесу з прикладними аспектами її реалізації. Обґрунтування засадничого взаємозв'язку між принципами соціальної діяльності, процесом соціальної сприйнятливості і політикою, що спрямована на вирішення суспільних проблем.	Введення у багатьох компаній якісних систем, а потім систем екологічного менеджменту в 80-і роки. Спостерігається значне зростання популярності соціальної відповідальності в політико-економічному діалозі у 1990-ті рр. Зростання підвищення прозорості діяльності бізнесу через засоби масової інформації, сучасні інформаційні і комунікаційні технології.
Концепція пошуку технологій активізації соціально відповідальної поведінки бізнесу (2000 – по цей час)*	Г. Арас, Дж.-В. Кім, С. Лі, П. Мін-Донг, С.-Й. Парк, Дж.-М. Прадо-Лоренцо, Х.-Л. Чін	Розроблення управлінських технологій активізації соціально відповідальної поведінки. Обґрунтування зв'язку соціально відповідальної поведінки на соціально-економічний розвиток організації. Розгляд соціальної відповідальної поведінки бізнесу через призму потенційних і реальних ресурсів організації.	Багато бізнес-досліджень протягом останніх років з США та Німеччини, Великобританії, Франції, Італії та інших європейських країн вказують на те, що більшість публічних компаній вважають, що відповідальна ділова практика є ключем до довгострокового успіху компанії. Свідченням цього є збільшення нефінансових звітів, отриманих протягом цього періоду. Основна увага в цих доповідях повільно зміщується з урахуванням тільки екологічних характеристик до поєднання екологічних, соціальних та економічних звітів.

*Джерело: складено та доповнено автором на основі [9; 15].

Також в межах проведеного дослідження доцільно звернути увагу на особливості еволюції наукової думки у напрямі соціальної відповідальності

в Україні, оскільки, у зв'язку із відмінним історичним розвитком та економіко-політичною ситуацією США, країн Західної Європи та України, виникли певні відмінності у теорії її дослідження та реалізації на практиці. Так, Б. Джагдиш, С. Хілтон, Д. Гібонс відзначають, що для західних країн характерна певна еволюція розгляду питань соціальної відповідальності бізнесу, яка була б відгуком на тогочасні економічні процеси, наслідками яких стало загострення соціальних протиріч. Подібні процеси пов'язуються з виникненням та функціонуванням транснаціональних компаній, а соціальна відповідальність розглядається як засіб вирішення соціальних конфліктів та спосіб покращення взаємовідносин між суспільством і бізнесом [5; 12, с. 201].

За даними С. Г. Кара-Мурза, традиції соціально відповідальної поведінки бізнесу у вигляді благодійних проектів були поширені в Україні ще у другій половині XIX сторіччя. Одразу після революції подібна практика була перервана і відновилася пізніше у вигляді концепції підприємства, яке виступає соціальним гарантом, має певний перелік суспільних обов'язків і володіє об'єктами соціальної інфраструктури [8]. Аналіз наукових праць показав, що дослідження аспектів концепції соціальної відповідальності активізувались у 2005-2007 рр.

За дослідженнями О. Грішної, в Україні системне поширення ідей соціальної спрямованості і соціальної активності бізнесу було започатковано у 1996 р. Українською асоціацією якості та Українським союзом промисловців та підприємців одночасно із запровадженням принципів всеосяжного управління на основі якості (TQM), зокрема проведення конкурсів організаційної досконалості за моделлю EFQM. Подібні моделі передбачають формування в організації будь-якої сфери діяльності усвідомлення, що досягнення успіху можливе лише за умови, що діяльність є корисною для суспільства, відповідає його цінностям і цілям [3].

Найбільш вагомий вклад у розвиток дослідження соціальної відповідальності внесли наступні вітчизняні вчені: О. В. Грішнова, яка на основі опрацювання теоретичних основ розуміння сутності соціальної відповідальності, дослідження стану та проблем її поширення науково обґрунтовує пріоритетні напрями розвитку її в Україні [4]; А. М. Колот, який досліджує теоретичні засади соціальної відповідальності та визначається вплив практик соціальної відповідальності на соціально-економічний розвиток організацій [9]; О. Ф. Новікова, якою запропоновано ієрархічну модель формування соціальної відповідальності на основі структуризації та оцінки причинно-наслідкових взаємозв'язків, що визначають формування та розвиток соціальної відповідальності бізнесу [6].

Також дослідження Г. О. Сталінської свідчать про те, що зарубіжні підприємства вже давно усвідомили справжній ефект (соціальний та економічний) від впровадження елементів соціальної відповідальності у свою діяльність. Аналізуючи вторинну маркетингову інформацію щодо функціонування американських компаній, які належать до різних галузей економіки, можна стверджувати, що наявна сильна позитивна кореляція між прибутковістю активів, продажу, капіталу, акцій і соціальною активністю компаній. Дослідження Walker Information дозволили встановити пряму залежність між соціальною цінністю компанії (сумарним ефектом її позитивного впливу на суспільство), її репутацією та вірністю споживачів її бренду. Визначено, що зростання соціальної цінності компанії на один пункт призводить до покращення репутації на 0,55 пункти, а економічної цінності – підвищує репутацію тільки на 0,32 пункти. Отже, можна зробити висновки, що соціальні показники впливають на репутацію компанії вдвічі більше, ніж економічні. Загальна прибутковість корпорацій, що мають високі фінансові та соціальні показники, за останні 15 років зросла на 43%, а фінансово успішних компаній, які не використовують концепцію соціальної відповідальності – лише на 19%. Прибутковість продажу соціально активних компаній на – 3% вище, прибутковість активів на – 4% вище, а прибутковість капіталу на акції – на 10 % вище, ніж у соціально неактивних компаній [12].

З іншого боку, як показують дослідження Л. І. Вергун, внаслідок впровадження принципів соціальної відповідальності бізнесу підприємство також підвищує ефективність управління завдяки запобіганню соціальних, економічних, екологічних та юридичних ризиків. Прикладами таких ризиків можуть бути конфлікти між акціонерами та менеджерами компанії або місцевою владою, збільшення податкового навантаження, проблеми з інвесторами, конфлікти між власниками і працівниками. Особливо великі передумови таких конфліктів наявні в Україні, де частки витрат на оплату праці у ВВП та в собівартості продукції становлять відповідно 27 і 18%, тоді як у європейських країнах вони становлять в середньому 50–65% та 30–35% [1].

За даними Т. В. Ігнатенко, у 2010 р. офіс Глобального договору в Нью-Йорку встановив спеціальну нагороду для найактивніших національних мереж. Разом з Японією та Сербією Україна була визнана однією з трьох найрезультативніших мереж Глобального договору у світі й отримала нагороду за надзвичайний внесок у справу розбудови та поширення ініціативи соціальної відповідальності [7].

У той же час, результати досліджень Центру розвитку корпоративної соціальної відповідальності, що проводилися різними організаціями протягом останніх років [14], свідчать про те, що в Україні є масові факти порушень щодо недотримання законодавчо встановлених соціально-трудоових прав працівників, економією на професійний розвиток працівників, нехтуванням проблемами збереження довкілля.

Проведений аналіз дослідження особливостей еволюції наукової думки щодо концепцій соціальної відповідальності бізнесу в Україні дозволив сформулювати етапи розвитку та виділити взаємозв'язок із основними подіями її практичної реалізації (табл. 2).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Здійснений аналіз дає змогу перекознатись у вагомих здобутках проблематики соціальної відповідальності бізнесу як теоретичного, так і прикладного характеру. Це пов'язано із формуванням стійкого понятійно-категоріального апарату, різноманітністю підходів до розвитку методологічних і прикладних засад концепції. Таким чином, розвиток як світових, так і вітчизняних наукових поглядів, беззаперечно перекознує у формуванні нового підходу до оцінки результативної діяльності бізнесу, зокрема його соціально-відповідальних функцій.

Таблиця 2

Періодизація розвитку концепції соціальної відповідальності бізнесу в Україні*

Період	Основні дослідники	Основні теоретичні аспекти	Основні практичні аспекти
Формування засад соціальної відповідальності в Україні, 1996 - 2005 рр.	В. Воробей О.Грішнова А. Колот та інші	Дослідження фундаментальних аспектів концепції соціальної відповідальності. Аналіз зарубіжного наукового доробку.	Поширення ідей соціальної спрямованості і соціальної активності бізнесу за ініціативи Української асоціації якості та Українського союзу промисловців та підприємців в Україні.
Функціонування системи поглядів соціальної відповідальності, 2005 - 2010 рр.	Ю. Бегма О.Грішнова Л. Грицина А. Колот О. Лазоренко О.Новікова А. Степанова та інші	Формування принципів реалізації концепції соціальної відповідальності. Дослідження соціальних, корпоративних, екологічних складових бізнесу та вплив соціальної відповідальності на прибутковність економічних суб'єктів.	Посилення уваги до соціальних і екологічних проектів, започаткування Національного конкурсу бізнес-кейсів з соціальної відповідальності бізнесу. Початок ініціативи «Глобальний договір» в Україні, Меморандум про соціальну відповідальність бізнесу.

Період	Основні дослідники	Основні теоретичні аспекти	Основні практичні аспекти
Розвиток концепції соціальної відповідальності в приватному та публічному секторі, 2010 – по цей час	О.Грішнова О. Дудкін А. Колот О.Новікова К.Ткач Н. Сімченко І.Царик та інші	Зростання кількості наукових розробок з розвитку соціальної відповідальності у напрямку взаємодії та зони відповідальності органів державного управління, бізнес-структур, профспілкових, громадських організацій та інших зацікавлених сторін. Поширення ідей розвитку корпоративної соціальної відповідальності суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.	Поширення розвитку соціального партнерства та соціального підприємництва. Створення робочої групи та розробка національної стратегії з соціальної відповідальності бізнесу. Включення в критерії тендерів «створення робочих місць». Трансформація локальної мережі Глобального договору в громадське об'єднання.

*Джерело: [20, с. 80].

Аналіз наукової думки засвідчив, що упродовж останніх десятиліть відбувалася трансформація наукових поглядів на соціальну відповідальність бізнесу від формування основних принципів, пошуку інструментів застосування соціально відповідальної поведінки всіх економічних суб'єктів до забезпечення інтеграції принципів, методів та інструментів соціальної відповідальності у діяльність підприємств.

Так, формування соціальних пріоритетів розвитку економічної науки актуалізує пріоритетність реалізації засад соціально орієнтованого управління бізнесом. Розвиток світової економічної науки у напрямку концепції соціальної відповідальності розвивається тенденційно із практикою господарювання. В той же час результати проведеного дослідження свідчать, що для даного підходу в Україні все ще характерними є несистемність та вузька охопленість об'єктів. А це стримує активне поширення ідей корпоративної соціальної відповідальності серед вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Вергун Л. І. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах глобальної фінансово-економічної кризи / Л. І. Вергун // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 23. – С. 165–170.
2. Виттенберг Е. Я. Социальная ответственность бизнеса на постсоветском пространстве / Е. Я. Виттенберг. – М. : РГУ, 2011. – С. 14-15.

3. Грішнова О. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, значення, стратегічні напрями розвитку в Україні / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. – 2010. – №7. – С. 3-8.
4. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння сутності, сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку в Україні / О. А. Грішнова // Соціалізація відносин у сфері праці в контексті стійкого розвитку: моногр. / А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін.; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 189-210.
5. Джагдиш Б. В защиту глобализации / Б. Джагдиш ; пер. с англ. В. Л. Иноземцева. — М. : Ладомир, 2005. – С. 124.
6. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні: експертні оцінки : монографія / О. Ф.Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – С. 96.
7. Ігнатенко Т. В. Витоки соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) у країнах західної Європи та США / Т. В. Ігнатенко // Держ. регулювання соц. підприємництва та соціально відповідального бізнесу : матеріали II міжнар. наук.-практ конф., 25 листоп. 2010 р. / За заг. ред. О. Ю. Амосова. – Х. : Магістр, 2010. – С. 149-151.
8. Кара-Мурза С. Г. Советская цивилизация : в 2 т. Т. 2: От Великой Победы до наших дней / С. Г. Кара-Мурза. – М. : Эксмо-Пресс, 2002. – С. 64.
9. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. М. Колот // Науковий вісник Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана. Серія: Економічна теорія. – 2013. – №4. – С. 5-26.
10. Колот А. М. Сучасна філософія корпоративної соціальної відповідальності: еволюція поглядів / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. – 2013. – №8. – С. 3-17.
11. Колповська А. М. Періодизація розвитку концепції соціальної відповідальності в Україні / А. М. Колповська // Публічне адміністрування: теорія та практика. – 2015. – Випуск 1(13) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-01\(13\)/5.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2015-01(13)/5.pdf).
12. Сталінська Г. О. Соціальна складова корпоративного управління: вплив на ефективність діяльності ТНК / Г. О. Сталінська // Культура народів Причорномор'я. – 2007. – №99. – С. 105-109.
13. Хилтон С. Бизнес во благо. Делаем деньги, делая мир лучше / С. Хилтон, Д. Гиббонс ; пер.с англ. И. Ющенко. – М. : Добрая книга, 2003. – 384 с.
14. Центр розвитку корпоративної соціальної відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.csr-ukraine.org.
15. Katsoulakos P., Koutsoulimou M., Matruga A., Williams L. A Historic perspective of the CSR movement .Available at: <http://www.csrquest.net/uploadfiles/1D.pdf>.
16. Corporate social responsibility. Available at: www.referenceforbusiness.com/management/Corp-De/Corporate-SocialResponsibility.html.
17. Fisher J. The History of Landholding in Ireland. Transactions of the Royal Historical Society. Available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/transactions-of-the-royal-historical-society/article/div-classtitlethe-history-of-landholding-inirelanddiv/27902A5DF596A44AFB31DEF2DFFFA380>.
18. Huxley T. H. What if the orbit of Darwinism should be a little too circular? Available at: <http://darwin-online.org.uk/content/frameset?viewtype=text&itemID=A32&pageseq=29>.
19. Raymond W. Social Darwinism. In John Offer. Herbert Spencer: Critical Assessment. London; New York: Routledge, pp. 186-199.
20. Особливості управління підприємствами в умовах глобальних викликів : монографія / За заг. ред. О. В. Зибаревої. – Чернівці : Технодрук, 2016. – С. 70-84.

**THE SCIENTIFIC APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF SOCIAL
RESPONSIBILITY**

Summary

The article defines domineering tendencies of development economics during the last decade that actualize the problem of social orientation of economic management and study of such concepts as "socially oriented economy", "socialization of the economy", "social policy of the enterprise", "social responsibility", etc. It has been proven that the particular attention to now become a question of social responsibility management and regulation of these processes at different levels of the economic system. There were analyzed features of evolution of scientific thought on the concepts of social responsibility in Ukraine in the article. It was systematized stages of business social responsibility concepts of world economic thought. The author have analyzed the basic processes taking place in the world functioning of companies. It was made the formation stages development of the social responsibility and allocated the relationship of the main events of its implementation. It has been proven formation of a new approach to the evaluation of effective business activities, including its social responsibility functions.

Keywords: social responsibility, business, social policy, conception, socialization.

References:

1. Verhun, L. I. (2010). Social responsibility of business in the global financial and economic crisis. *Teoretychni ta prykladni pytannia ekonomiky [Theoretical and Applied Issues of Economics]*, vol. 23, pp. 165–170 (in Ukr.).
2. Vytenberh, E.Ya. (2011). *Sotsyal'naia otvetstvennost' byznesa na postsovetkom prostranstve* [Social responsibility of business in the post-Soviet space]. Moscow, Russia (in Russ.).
3. Hrishnova, O. (2010). Social responsibility of business: the nature, value, strategic directions of development in Ukraine. *Ukraina: aspekty pratsi [Ukraine: Aspects of Labor]*, vol. 7, pp. 3–8 (in Ukr.).
4. Hrishnova, O. (2010). Social responsibility of business: Understanding the essence, the current state, problems and prospects in Ukraine. *Sotsializatsiia vidnosyn u sferi pratsi v konteksti stijkoho rozvytku [Socialization of relations in the field of labor in the context of sustainable development]*. Ed. Dr. A. M. Kolot, KNEU, Kyiv, Ukraine (in Ukr.).
5. Dzhahdysh, B. (2005). *V zaschytu hlobalyzatsyy* [In the protection of Globalization], Ladomyr, Moscow, Russia (in Russ.).
6. Novikova, O.F., Dejch, M.Ye., Pan'kova, O.V. (2013). *Diahnostyka stanu ta perspektyv rozvytku sotsial'noi vidpovidal'nosti v Ukraini: ekspertni otsinky* [Diagnostics state and development prospects social responsibility in Ukraine: expert evaluations]. NAN Ukrainy, Donetsk, Ukraine (in Ukr.).
7. Ihnatenko, T. V. (2010). The origins of corporate social responsibility (CSR) in Western Europe and the USA. *Derzhavne rehuliuвання sotsial'noho pidpriemnytstva ta sotsial'no vidpovidal'noho biznesu. Materialy II mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [State regulation of social entrepreneurship and socially responsible business. Materials II International Scientific Conference]. Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kharkiv, Ukraine, pp. 149–151 (in Ukr.).

8. Kara-Murza, S. H. (2002). *Sovetskaia tsyvylyzatsyia. T. 2: Ot Velykoj Pobedy do nashykh dnei* [Sovetskaya Civilization. Vol. 2: From the Great to our days of victory]. Eksmo-Press, Moskva, Russia (in Russ.).

9. Kolot, A. M. (2013). Corporate social responsibility: the evolution and development of theoretical views. *Naukovyj visnyk Kyivs'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu im. Vadyma Het'mana. Serii: Ekonomichna teoriia* [Scientific Bulletin of the Kyiv National Economic University Vadim Hetman. Series: Economic Theory], vol. 4, pp. 5–26 (in Ukr.).

10. Kolot, A. M. (2013). Modern philosophy of corporate social responsibility: evolution of views. *Ukraina: aspekty pratsi* [Ukraine: Aspects of Labor], vol. 8, pp. 3–17 (in Ukr.).

11. Kolpovs'ka, A.M. (2015). Periodization development of the corporate social responsibility in Ukraine. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka* [Public Administration: Theory and Practice], vol. 1(13), pp. 18–25 (in Ukr.).

12. Stalins'ka, H. O. (2007). The social component of corporate governance: impact on the effectiveness of the TNC. *Kul'tura narodov Prychernomor'ia* [Culture of the Black Sea Peoples], vol. 99, pp. 105–109 (in Ukr.).

13. Khyilton, S. (2003). *Byznes vo blaho. Delaem den'hy, delaia myr luchshe* [Business for the benefit. Making money, making the world a better place]. Moscow, Russia (in Russ.).

14. Center for the development of corporate and social infrastructure (2017). News of the social infrastructure. Available at: <http://www.csr-ukraine.org> (Accessed 14 March 2017).

15. Katsoulakos, P., Koutsodimou, M., Matraga, A., and Williams, L. (2017). A Historic perspective of the CSR movement. Available at: <http://www.csrquest.net/uploadfiles/1D.pdf>. (Accessed 13 March 2017).

16. Corporate social responsibility (2017). Management. Available at: www.referenceforbusiness.com/management/Corp-De/Corporate-Social-Responsibility.html. (Accessed 4 March 2017).

17. Fisher, J. (2017). The History of Landholding in Ireland. Transactions of the Royal Historical Society. Available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/transactions-of-the-royal-historical-society/article/div-classtitlethe-history-of-landholding-in-irelanddiv/27902A5DF596A44AFB31DEF2DFFFA380> (Accessed 3 March 2017).

18. Huxley, T.H. (2017). What if the orbit of Darwinism should be a little too circular? Available at: <http://darwin-online.org.uk/content/frameset?viewtype=text&itemID=A32&pageseq=29> (Accessed 12 March 2017).

19. Raymond, W. (2008). *Social Darwinism. In John Offer. Herbert Spencer: Critical Assessment*, Routledge, London, UK.

20. Zybareva, O.V., Popadiuk, O.V. (Eds.) (2016). *Osoblyvosti upravlinnia pidpryemstvamy v umovakh global'nykh vyklykiv* [The peculiarities of enterprise management in the conditions of the global challenges]. Tekhnodruk, Chernivtsi (in Ukr.).

